

Tamna strana informacionih sistema

Neka bude svetlost

piše: Ivan Radenković
i.radenkovic@emagazin.co.yu

Uvođenje informacionog sistema trebalo bi da olakša poslovanje. Šta činiti da se ne desi suprotno?

Važna karakteristika informacionih sistema je mogućnost preciznog i jasnog izveštavanja. Brzina je poželjna, ali nije prioritet. Da li biste pretpostavljenom radije odneli izveštaj koji se proteže na bezbroj strana, ili ste mišljenja da bi čovek više voleo izveštaj na jednoj strani, a da istovremeno bude i pregledan i efikasan?

Od trenutka kada je prva katodna cev zamenila ogroman broj signalnih lampica i revolucije koja se ogleda u priključenju blago doradene mehaničke pisace mašine na računar, napredak je čisto estetskog tipa. Ako se bolje razmisli, ni pisaca mašina nije daleko odmakla od Gutemberga. Prosečna dijagonala današnjeg monitora je 17", a najzastupljeniji format papira je A4. Oba resursa su prividno uvećana uvođenjem grafičkih modova visoke rezolucije. Međutim, ljudski vid postavlja donju granicu u pogledu veličine fonta, a mozak otežano analizira izveštaje koji se protežu na više strana. Dok svako od nas ne dobije ekran uporediv sa onim na komandom mostu svemiske krstarice *Enterprise*, moramo da živimo sa ograničenjima današnjih monitora.

Kako svakodnevni rad učiniti lakšim?

Iskoristite u potpunosti prostor koji vam stoji na raspolaganju, npr. na izveštaju koji ne nameravate da odlažete u arhivu margine možete svesti na granicu

koju štampač može da odštampa. Jedino u slučaju ako isti nameravate da odložite u registrator, ostavite levu marginu dovoljnu da bušač ne izbuši štampu i kako bi tekst uz levu ivicu bio vidljiv bez vadenja papira iz fascikle. U izveštajima isključivo planirajte format papira A4, osim u izuzetnim situacijama gde nemate izbora osim da koristite A3.

Tužno je da su podrazumevane vrednosti margina jednog od najpopularnijih komercijalnih Office paketa jako nesrećno odabrane. Kakav entuzijazam! Na preko 90% novih dokumenata koje kreirate u tekst procesoru ili tabelarnom kalkulatoru potrebno je smanjiti margine kako bi površina papira bila u potpunosti iskorišćena. Svakodnevno pomeranje margina ubrzo postane navika, tako da korisnici to više i ne primećuju. Koliko ste papira potrošili dok vam to nije postala rutina? Da li vam je palo na pamet da to ne mora da bude tako?

Pošto se komunikacija u poslovnom svetu dobrim delom oslanja na faksove, preporučljivo je korišćenje sans-serifnih fontova, kao što su Tahoma, Arial, Verdana. Izbegavajte upotrebu serifnih (estetskih) fontova (Times New Roman i sl.) jer njihovom upotrebom značajno smanjujete šanse da druga strana dobije čitljiv faks. Veličina fonta je takođe bitna - veliki font nedovoljno iskorišćava prostor, dok suviše mali font diskriminiše ljude sa slabim vidom. Postavite linije vodilje (guidelines) kako biste olakšali praćenje redova u izveštajima sa velikim brojem kolona. U tabelarnim izveštajima je uobičajeno da se iscrtavaju sve horizontalne i vertikalne linije,

međutim mnogo je bolje ako ne "podvućete" svaki, već (optimalno) svaki peti red u izveštaju. Previše linija na izveštaju zna da bude kontraproduktivno. Upotreba senčenja radi naglašavanja se ne preporučuje, već za potrebe naglašavanja treba koristiti stilove *bold* (podebljano), *underline* (podvučeno)...

Nov izveštaj: da ili ne?

Neretko se kao rezultat niza sastanaka rađa ideja o novom izveštaju koji treba da reši definisan problem. Svaki izveštaj sistemu prilazi iz određenog ugla, uz velike šanse da se iz opravdanih ili neopravdanih razloga ne slaže sa drugim izveštajima. Takvi slučajevi dovode do osnovane sumnje u sposobnost računara da izračunava osnovne računске operacije: "Pa njemu se zbir po redovima i kolonama ne slaže!" Od tog trenutka navedeni izveštaji počinju da stvaraju probleme koji se gomilaju, da bi vremenom postali potpuno beskorisni. Menadžeri ne znaju na koje izveštaje da se oslone, operateri ne znaju koje da im dostave. Čo-

vek koji ima dva časovnika nikada ne zna koliko je sati. U svojoj karijeri imate velike šanse da naidete na beskonačan broj izveštaja koji "odavno ne rade", "nebitni su", "nemam pojma čemu to služi"...

Izveštaji u informacionom sistemu imaju tendenciju kvantitativnog rasta, uz srazmeran kvalitativni pad istih. Sa svakom novom varijacijom stadardnih procesa dobijate novi izveštaj, koji je zapravo manje ili više prepravljena kopija nekog od postojećih, ali koji gubi neke od karakteristika izveštaja-roditelja i kao takav ne može da ga

zameni. Ukoliko se u određenom trenutku pojavi potreba za izmenom osnove sistema u manjem obimu, imate ne baš jednostavnu situaciju. Čak i mala izmena na ovakav sistem deluje razorno; sve izveštaje je potrebno ponovo preraditi. Takav poduhvat staje puno vremena, a nuspojava je da nisu svi izveštaji usklađeni sa izmenom, pa je uobičajeno da se i rezultati istih razlikuju.

Ukoliko je sada određeni izveštaj nepotreban, koliko je zaista bio opravdan zahtev da se isti integriše u sistem? Da li je novi izveštaj bio opravdana potreba ili samo

hir, sa ciljem da se odgovornost za nedelanje prebaci na nekog drugog? Postavlja se pitanje: Odakle početi sa racionalizacijom? Najneophodniji izveštaji su oni koje je zakonodavac propisao. Ukoliko neki od tih izveštaja uspete da proširite taman toliko da i vama bude od koristi, a da ne izgubi osnovnu funkcionalnost - na dobrom ste putu. U svakom slučaju, ukoliko vi ne budete često koristili taj izveštaj, koristiće ga organi državne kontrole. ■

Autor je IT specijalista u Efes Weifert Pivari AD Pančevo

Proširena lager lista

Mala nadogradnja standardne lager liste može značajno podići nivo upotrebljivosti ovog izveštaja. Postoje propisani elementi koji su zajednički za sve lager liste: šifra i naziv artikla, jedinica mere, količina, cena artikla i vrednost u magacinu. Ovaj izveštaj retko ko ima razloga da gleda, osim u vreme popisa. Ukoliko pokušate da napravite porudžbinu artikala na osnovu lager liste, kako ćete to uraditi? Kako da znate koliki je promet ostvario određeni artikal? Ako nemate puno magacina i artikala, onda ima mesta improvizaciji. U suprotnom, kakva improvizacija može da pomogne? Standardno se u ovakvim slučajevima dolazi do zaključka da je neophodan novi izveštaj. Da li je to tako? Ovaj primer je proširenje standardne lager liste, sa tom razlikom da ne izbacuje stanje zaliha samo za traženi datum, već je moguće definisati i početni i krajnji datum. Na taj način imate mogućnost da pratite promene po artiklima za potpuno proizvodljani period i to odvojeno "ulaze" i "izlaze". Zbog postojanja mogućnosti da filtrirate artikle prema šifri, izveštaj koji bi inače stao na nekoliko desetina strana staje samo na jednu. Možete raditi manje ili više detaljnu analizu, selektivno, samo onih artikala koji vas zanimaju: dnevno, nedeljno, mesečno, bukvalno za bilo koji period koji poželite, bez potrebe da zahtevate izmenu softvera. Sa lager liste se jasno vidi stanje zaliha na početku traženog perioda, ulaz, izlaz i stanje na kraju traženog perioda. Praktična vrednost izveštaja može biti uvećana dodavanjem novih kolona, zavisno od specifičnosti poslovanja: možete imati kolonu za minimalno definisane zalihe, količine koje se trenutno nalaze u procesu proizvodnje, poručene količine... U primeru je kombinovan količinsko-finansijski prikaz, ali uz mogućnost da izveštaj bude iskazan kompletno u finansijskom obliku možete obe varijante spustiti na sto pred sobom i na taj način imati potpuni uvid u analizirani segment poslovanja. Zaglavlje treba da sadrži detaljne podatke koji određuju izveštaj. Dobra je praksa imati prikazane sve parametre, kao što je u primeru naveden i datum štampanja izveštaja. Obratite pažnju da datum koji određuje izveštaj i datum štampanja izveštaja ne moraju da budu isti. Oba datuma su podjednako bitni. Za informatičara je teže uraditi ovakvu lager listu za period u odnosu na standardnu lager listu na dan: potrebno je izračunati zalihe na početku, izdvojiti ulaze, izlaze i izračunati zalihe na kraju traženog perioda. Međutim, ovakva forma može uspešno da zameni još puno drugih izveštaja sa veoma uskom namenom, tako da se, dugoročno gledano, uloženi veći trud u startu kasnije višestruko vraća, zahvaljujući pojednostavljenom održavanju.

Lager lista sa prometom za magacin: 9999 Moj magacin #1

Za period od 1.2.2005 do 28.2.2005

Tip Cene **Planska**
Datum štampanja **3/15/2005**
Iskazano u **Osnovnim Jm**

Moja kompanija d.o.o. Beograd
Moja Ulica i broj
Strana 1/1

Filter od šifre 0010000000 do 0025000000

R. Br.	Šifra	Artikal	Jm	Poč. datum 2/1/2005	Ulaz	Izlaz	Krajnji Datum 2/28/2005	Magac. Cena	Magacinska Vrednost	Min. Defin. Zalihe	Poručeno
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	0010555870	Moj Artikal 1	KOM	500.00	270.00	500.00	270.00	500.00	135,000.00	500.00	500.00
2	0017999999	Moj Artikal 2	PAK	1,250.00	2,354.00	500.00	3,104.00	500.00	1,552,000.00	500.00	500.00
3	0023845554	Moj Artikal 3	KG	10,505.50	5,556.75	500.00	15,562.25	500.00	7,781,125.00	500.00	500.00
4	0024845001	Moj Artikal 4	LIT	750.00	285.00	500.00	535.00	500.00	267,500.00	500.00	500.00
Total za izveštaj				U filteru	13,005.50	8,465.75	2,000.00	19,471.25	9,735,625.00	2,000.00	2,000.00
				Van filtera	546,121.22	55,487.54	546,887.45	48,465.54	555,554,882.47	555,045.00	874,444.00
Total za magacin					559,126.72	63,953.29	548,887.45	67,936.79	565,290,507.47	557,045.00	876,444.00

Primer proširenja standardne lager liste